

KULTURMILJÖ
HALLAND

MANGÅRDSBYGGNADEN PÅ HÄGAREDS GÅRD

Exteriör målning och renovering

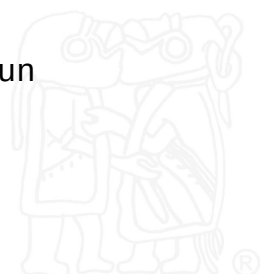
Britt-Marie Lennartsson

RAPPORT ÖVER RENOVERING

Hägareds gård, Hägared 1:1, Tvååkers socken, Varbergs kommun

2016:21

OMSLAGSBILD 2016-38-29 Hågareds mangårdsbyggnad sedd från stenflygeln i nordväst
FOTO Britt-Marie Lennartsson, Kulturmiljö Halland
TEXT Britt-Marie Lennartsson
DIARIENUMMER 2016-76 (2015-358)

Hägareds gård ligger i Tvååkers socken, söder om Varberg.

Inledning

L ä g e

Hägareds gård ligger några kilometer sydväst om Tvååkers samhälle i Varbergs kommun. Gården ligger i det öppna kustnära jordbrukslandskapet som idag genomkorsas av motorvägen E6 och Västkustbanan.

B e s l u t o c h h a n d l i n g a r

Länsstyrelsen fattade beslut, länsstyrelsens d nr 434-7521-15 att med stöd av 1 och 2 §§ förordning om bidrag för förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (2010:1121) lämna bidrag för utvändig målning av mangårdsbyggnaden samt genom ett tilläggsbidrag för lagning av panel mm på mangårdsbyggnaden på Hägareds gård. I beslutet fanns villkor om att val av material och tillvägagångssätt ska ske i samråd med medverkande antikvarie. Den antikvariske experten ska kontinuerligt hålla länsstyrelsens underrättad om arbetet och eventuella avvikelser.

G e n o m f ö r a n d e

Renoveringen har utförts under sommaren 2016 och slutbesiktigades den 26 augusti 2016. Snickeriarbeten har utförts av Perssons Bygg Tvååker AB och måleri har utförts av Sandå, Varberg.

A n t i k v a r i s k m e d v e r k a n o c h r a p p o r t

Den antikvariska kontrollen och föreliggande rapport har utförts av bebyggelseantikvarie Britt-Marie Lennartsson, som även ansvarat för föreliggande rapport. Arkivmaterialet förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3, d nr 2016-76, samt 2015-358.

Syftet med föreliggande rapport är att redovisa den antikvariska medverkan och dokumentationen av renoveringsarbetena. Dokumentationen består förutom en beskrivning av åtgärderna även av fotografier före, under och efter renoveringen. Arkivmaterial förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad, d nr 2016-76, 2015-358.

Historik och beskrivning

Hägareds gård är en stor gårdsanläggning söder om Tvååker i Varbergs kommun. Gårdsnamnet är känt sedan 1200-talet som "Gamble haegt" i samband med gränsdragning av Sorö klostrets jordagods. Gården nämns även i jordeböcker från 1500-talet. Den nuvarande ägarens farfar köpte gården 1903.

Gården är än idag en fungerande jordbruksenhet med grisuppfödning och spannmålsodling. Bebyggelsen har en herrgårdsliknande karaktär med mangårdsbyggnad, flygelbyggnader, ekonomibyggnader och en stor parkliknande trädgård med fruktträd mm.

Den nuvarande mangårdsbyggnaden är uppförd 1816, påbyggd med en våning och två envåninga lutor på gavlarna i mitten av 1800-talet. Manhusets interiörer är delvis musealt bevarade med originalsnickerier, detaljer, tapeter och kakelugnar. Flera rum har unika stänkglasade kakelugnar i empirstil, sannolikt tillverkade i Falkenberg eller Varberg. Delar av interiören moderniserades dock vid renoveringen på 2000-talet. Till den mycket välbevarade gårdsanläggningen hör även två äldre stenmurade flyglar från 1816, en spannmålsbod från 1817, avträde från före 1832 samt andra äldre uthusbyggnader av trä.

Manhuset är en timrad stor byggnad, 26 m långt och 7.5 m brett, i två våningar med två på vardera gaveln tillbyggd luta. Hela byggnaden är symmetriskt uppbyggd, där vissa fönster är blinderade för att inte störa symmetrin. Huset är klätt med profilerad stående vitmålad locklistpanel. Fönsterbågar är rödmålade med gröna foder. Huvudentrén mot gårdsplanen i norr är en pardörr med vackert utskuren dekor, målad i grönt och rött. Sadeltaket liksom lutornas pulpettak är täckt med rött lertegel. Det finns två skorstenar i murat tegel. Grunden är en krypgrund i huggen murad sten fogad med kalkbruk. Yttermurarna är ca 1 m tjocka i huvuddelen och 0,5 m i tillbyggnaderna.

Hägareds gård förklarades som byggnadsminne enligt Kulturmiljölagen 2009 och har höga kulturhistoriska värden. Manhuset genomgick en tämligen genomgripande renovering 2005-2007, med bidrag från länsstyrelsen för antikvariska överkostnaderna (rapport 2007-39 Kulturmiljö Halland).

Skadebild

Det har nu gått ca tio år sedan den stora renoveringen av manhusbyggnaden. Färgen på manhuset, framför allt mot söder, men även på de övre gavlarna hade åldrats betydligt. Färgskiktet hade krackelerat, flagnat och grånat. Bitvis var färgen på fotbrädan nästan borta. Då kvisthålen inte shellackerats hade dessa blött igenom färgen. På övriga sidor har färgen främst flagnat och mörknat i nederkanten och på fotbrädan.

Färgen på fönstrens trädelar, karm och båge, var ännu i relativt gott skick men var nästan helt borta på kittet. Häng- och stuprännor av galvad plåt hade aldrig blivit målade.

Vid flera tillfällen hade det regnat in i sovrummet, runt fönstret mot söder, i den västra delen av byggnaden. Det visade sig vara en läcka i taket på den västra lutan. Under tegelpannorna uppdagades ett hål, där det regnat in. Vattnet hade sedan runnit längs taket och ned på väggen i sovrummet. Undertaket var överlag i tämligen dåligt skick, då det inte lades om vid renoveringen för ca 10 år sedan.

Utförda åtgärder

Alla fasade och fönster i byggnaden har målats om. Innan målning gjordes ett byte av rötskadad panel i mindre omfattning samt byte av parti av dropplisten på manhusbyggnadens norra sida. På denna sida utfördes inte så mycket panelbyte 2007. Den skuggas av de stora vårdträden på rundeln framför byggnaden, varför panelen har svårt att torka upp och därför blir mycket fuktig. Problemen hade främst uppstått i anslutning till ett hål i nederkanten av en äldre panelbräda. Endast dåliga delar har bytts och lagats i.

Fönstren har målats om. Fönstren mot söder fick till stor del kittas om. Målning har skett med Ottossons linoljefärg i samma kulörer som tidigare: vit, grön (S 6020-G30Y) och röd (S 3560-Y80R).

Även stup- och hängrännor har målats. För att smälta in i respektive byggnadsdel och framhäva kulörvalen för byggnaden målades hängrännorna i samma gröna kulör som takfot och vindskivor, medan stuprännor målades vita för att smälta in i fasaden.

Takpnnor lyftes ned från taket på den västra lutan. Då identifierades ett hål i undertaket. Detta hål lagades med ny spånt. Ett fåtal trasiga takpannor fick bytas medan större delen har återanvänts. En ny vattbräda har satts upp vid detta takfall.

Fotonummer

Digitala fotofiler till fotodokumentationen utförd vid den antikvariska medverkan av målning och mindre renoveringsåtgärder på Hägareds manhusbyggnad förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad. Fotografierna är tagna av Britt-Marie Lennartsson. Foton på takskador är tagna av Tor-Björn Persson, Perssons Bygg Tvååker AB.

Fil nr 2016-38

Fotodokumentation

Före restaurering

Färgen hade vittrat, mörknat och missfärgat på de 10 år som gått sedan förra renoveringen.

F f a var dropplisten vittrad och på norra sidan även rötskadad.

Vindskivan på lutan på norra gaveln visade på fuktskada i taket.

När takpannorna lyftes bort hittades ett hål där regnvatten kunnat tränga in. Foto: Tor-Björn Persson.

Takpannorna och undertaket börjar bli i dåligt skick. Foto: Tor-Björn Persson.

Efter restaurering

Manhusbyggnadens framsida mot norr efter genomförda arbeten.

Manhusbyggnadens baksida och östra gavel, efter genomförda arbeten.

En bit av dropplisten fick bytas på norra sidan, liksom lite av panelen.

Fönstren har också målats om och en stor del av kittet fick bytas på södra sidan. Hängrännor och stuprännor har nu målats.

Hängrännorna målades gröna som den bakomliggande vindskivan, och stuprännorna målades vita som fasaden.

Huvudentrén mot norr har återfått sin ståtliga glans.

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035:19 26 00
Fax:035-19 26 26 | E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se